

Alma ZAVODNIK LAMOVŠEK

Prostorske razprave: Razvoj železniškega omrežja v Republiki Sloveniji – ali lovimo zadnji vlak?

Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije (v nadaljevanju: DU-PPS) je leta 2016 predsednikoma Republike Slovenije in Vlade Republike Slovenije ter ključnim institucijam in organizacijam poslalo sklepe 27. Sedlarjevega srečanja *Predlogi za pospešen razvoj ključnih projektov slovenske železniške infrastrukture*^[1].

Ugotavljamo, da modernizacija in širitev slovenskega železniškega omrežja sčasoma postajata vse bolj aktualni in nujni. S prostorskorazvojnega vidika gre za izjemno pomemben projekt Republike Slovenije, ki bo generiral razvoj občin, mest in naselij ne le v času gradnje, ampak še dolgo po njej. Vendar je potreben strokovni in družbeni konsenz in pospešek, kot je bil v 90. letih storjen s smelo vizijo in nacionalnim programom gradnje avtocest, ki jim je sledila uspešna gradnja razširjenega slovenskega avtocestnega križa.

Nekateri projekti se že izvajajo, drugi se načrtujejo – gorenjska, dolenjska, primorska in štajerska smer, Zidani Most, regionalne železnice in osrednjeslovensko (ljubljsko železniško vozlišče) vozlišče tirnih koridorjev. Pripravljajo se strokovne podlage za konkurenčne proge visokih hitrosti v evropskih koridorjih tudi za povezanost slovenskih mest in nekaterih regionalnih središč. Ob upoštevanju razvojne vizije železnic je pomembno tudi, da so projekti usklajeni z razvojem v lokalnem okolju, da so trajnostni in okoljsko sprejemljivi. Z razvojem železniškega omrežja se za

lokalne skupnosti odpirajo nove razvojne priložnosti in tudi izzivi. Smo nanje dobro pripravljeni?

Za spodbuditev razprave o razvoju železniškega omrežja v RS smo 13. januarja 2022 izvedli okroglo mizo *Razvoj železniškega omrežja v Republiki Sloveniji – ali lovimo zadnji vlak?*

V razpravi smo osvetlili več vidikov, od vizije do konkretnega načrtovanja v prostoru. Z uvodnimi razpravljavci smo preverili:

- kakšna je vizija razvoja slovenske železniške infrastrukture, tudi v povezavi z drugimi razvojnimi strategijami Slovenije (gospodarska, prostorska);
- katere dejavnosti potekajo za posodobitev in nadgradnjo železniških vozlišč in posameznih prog (predvideni projekti in projekti v izvajanju);
- kakšna je sinergija urbanega razvoja in projektov lokalnih skupnosti za vzpostavitev P + R in preusmeritev javnega avtobusnega potniškega prometa na železniškega;
- kakšni so izhodišča in pristopi k načrtovanju posodobitev in nadgradnje slovenskega železniškega omrežja.

Na podlagi predstavitev in razprave na okrogli mizi z okoli 170 udeleženci, ki so glede na razmere sodelovali na daljavo, smo oblikovali te **ugotovitve, sklepe in predloge**:

1. Vizija 2050+ Razvoj slovenskega

železniškega omrežja daje podlago za doseganje cilja, da se leta 2050 z osebnim vozilom opravi samo polovica vseh potniških kilometrov, 25 % z javnim prometom (10 % vseh potovanj z vlakom) in 25 % peš ali s kolesom. Načrtovani so realni ukrepi in postopna izvedba projektov do leta 2050.

2. Kljub temu je treba razvoj slovenskega železniškega omrežja podpreti s še bolj smelim načrtovanjem (projekti, študije variant, DPN-ji idr.) in izvedbo, pri tem pa v razpravo vključevati širšo strokovno javnost, lokalne skupnosti in druge zainteresirane deležnike, saj »sedimo na istem vlakcu«. Komunikacija naj bo pravočasna in transparentna. Le tako bo lahko tudi konstruktivna.
3. Ugotavlja se tudi, da so umeščanja v prostor praviloma zahtevna, saj vključujejo številna usklajevanja, zato je treba načrtovane rešitve pravočasno soočiti s pogoji na regionalnih in lokalnih ravneh, da se poiščejo najboljše rešitve, ki imajo dolgoročno javno korist.
4. Lokalne skupnosti je nujno treba vključiti v zgodnje faze umeščanja infrastrukturnih objektov v prostor ter pri tem upoštevati strategije in izvedbene prostorske plane in načrte na lokalni ravni. Umeščanje infrastrukturnih objektov v prostor naj bo del celostnega prostorskega načrtovanja.
5. Podpiramo ukrepe za skrajševanje potovalnih časov vlakov, nabavo

novih sodobnih vlakov, uvedbo taktnih in točnih vozniških redov ipd., vendar pa ti ne smejo pomeniti odlašanja pri prostorsko-naravnih nalogah, ki so nujno pred nami na vseh železniških smereh: gorenjska, dolenska, primorska in štajerska; nadgradnja regionalnih železnic in izziv osrednjeslovenskega oz. ljubljanskega železniškega vozlišča.

6. V zvezi s tem pozivamo ministrstvo za infrastrukturo ter ministrstvo za okolje in prostor k aktivnemu vsebinskemu sodelovanju – po vzoru slovenskega AC-projekta v 90. letih 20. stoletja in nadaljnjih letih. Prostorski razvoj in razvoj železniškega omrežja morata biti ustrezno usklajena.
7. Pri razvoju slovenskega železniškega omrežja je nujno treba upoštevati sodobne trajnostne pristope in zelene rešitve – okolju prijazne in prostorsko racionalne. Soočati je treba dobre tuje in slovenske prakse, kot je primer Občine Grosuplje in pobuda za revitalizacijo železniške proge Ljubljana prek Novega mesta do Karlovca s povezavo s hrvaškimi železnicami.
8. Obenem je treba načrtovati uporabnikom prijazen promet, ustrezno frekventnost in udobnost, varnost, zelene rešitve, multimodalnost in povezljivost različnih oblik prometa. Kot je bilo ugotovljeno na okrogli mizi, bo le konkurenčen tirni promet preusmeril uporabnike s cest na železnice. Pri tem je pomembna tudi aktivna vloga lokalnih skupnosti.
9. Ob primerjavi razvoja cestnega omrežja z železniškim pozivamo k posodobitvi oz. pripravi celostne vizije/strategije razvoja vseh vrst prometa. Razvoj cestnega omrežja (gradnja obvoznice idr.) namreč še naprej prehiteva nadgradnjo in razvoj železniškega omrežja.
10. Ob zmanjšani konkurenčni pred-

nosti Slovenije v primerjavi z razvojem železnic v sosednjih državah (Italija, Avstrija) strokovna javnost poziva k večji dejavnosti politike pri vključevanju Slovenije v pomembne evropske prometne koridorje. Med devetimi evropskimi koridorji v jedrnem omrežju ni več proge Dobova–Ljubljana–Jesenice kot dela nekdanjega X. koridorja. Predlagamo, da se ta smer ponovno vključi v jedrno omrežje (in s tem zagotovijo tudi evropska sredstva).

Razprava v okviru okrogle mize se je razvijala v različnih smereh in obravnavala raznovrstna vprašanja razvoja železniškega omrežja v RS. To je očitno potrdilo neobstoj javne razprave na tem področju. Zato pozivamo k organizaciji strokovnih in drugih javnih razprav in delavnic in s tem k soočanju mnenj v iskanju najboljših prostorsko-gospodarskih in družbenih rešitev, prav tako pa k predstavitvi dobrih praks in pobud. K temu si bomo prizadevali tudi v DUPPS z nadaljnjo organizacijo strokovnih srečanj in predavanj na temo integracije prometnega in prostorskega načrtovanja.

Ugotovitve so bile poslani Jerneju Vrtovcu, ministru za infrastrukturo, mag. Andreju Vizjaku, ministru za okolje in prostor, Skupnosti občin Slovenije, Združenju mestnih občin Slovenije in Združenju občin Slovenije. V vednost so bile poslani tudi drugim, kot so Vlada Republike Slovenije, Državni zbor Republike Slovenije, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja Ministrstva za okolje in prostor, nosilci urejanja prostora po zakonu ZUreP-2, Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, Inženirska zbornica Slovenije, regionalne razvojne agencije, Fakulteta za arhitekturo Univerze v Ljubljani, Oddelek za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede Univerze v

Ljubljani, Center za prostorsko sociologijo, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, Univerza na Primorskem, Fakulteta za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo Univerze v Mariboru, Društvo arhitektov Ljubljane, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Društvo vodarjev Slovenije, Zveza geografov Slovenije, Zveza geodetov Slovenije, Slovenska tiskovna agencija in drugi mediji.

Dr. Alma Zavodnik Lamovšek
Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, Ljubljana
E-pošta: drustvo.dupps1@gmail.com

Opombe

[1] Prispevek *Predlogi za pospešen razvoj ključnih projektov slovenske železniške infrastrukture (sklepi 27. Sedlarjevega srečanja urbanistov, 3. 6. 2016 v Ljubljani)* je dostopen na spletni strani http://www.dupps.si/uploads/4/8/8/4/48885097/predlogi_razvoja_%C5%BEel_infrastrukture_-_drustvo_urbanistov.pdf.